

Ymchwiliad i Fioamrywiaeth

Atal a gwrthdroi colledion natur erbyn 2030

23/08/2024

Atal a gwrthdroi colledion bioamrywiaeth yw un o heriau amgylcheddol mwyaf taer yr oes sydd ohoni. Yn 2021, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru argyfwng natur ac mae wedi rhoi strategaethau newydd a strategaethau wedi'u diweddarau ar waith sydd â'r nod o atal a gwrthdroi colledion natur. Mae nifer o'r strategaethau hyn wedi deillio o'r targedau y cytunwyd arnynt yn COP15 ac argymhellion dilynol yr Archwiliad Dwfn Bioamrywiaeth.

Nod yr adroddiad tystiolaeth hwn yw nodi'r modd mae ein polisïau presennol, ein dyletswyddau cyllido a'n dyletswyddau statudol, ein trefniadau monitro

cyfredol a'n dulliau newydd yn cyfrannu at atal a gwrthdroi colledion natur.

Cynnwys

1. Polisiâu a mentrau cyfredol sy'n cyfrannu at atal a gwrthdroi colledion natur.....	4
Polisiâu a mentrau Llywodraeth Cymru.....	4
Cynlluniau ehangach y DU	7
2. Trefniadau cyfredol ar gyfer monitro a gwerthuso bioamrywiaeth	9
Trefniadau monitro a gwerthuso cyfredol.....	9
3. Mae angen dulliau newydd o atal a gwrthdroi colledion natur	12
4. Crynodeb.....	14
Atodiad A.....	15
Dyletswyddau statudol	15
Atodiad B.....	17
Atodiad C.....	19

1. Polisiâu a mentrau cyfredol sy'n cyfrannu at atal a gwrthdroi colledion natur.

1. Ers dechrau ar y gwaith o fonitro 380 o rywogaethau Cymru yn ofalus ym 1994, mae Sefyllfa Natur Cymru 2023 yn dangos bod niferoedd y rhywogaethau hynny wedi lleihau 20% ar gyfartaledd. Mae pryfed, fflora a mamaliaid llai cyfarwydd i ni o bosibl ymhlith y bywyd gwyllt sydd wedi dioddef y colledion mwyaf yn eu poblogaeth. Hefyd, mae rhywogaethau adnabyddus fel yr Eog a'r Gylfinir wedi gweld dirywiad sylweddol yng Nghymru.
2. Yn ôl yr Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol (SoNaRR) 2020, mae'r pwysau allweddol sy'n effeithio ar golledion bioamrywiaeth ar y tir, yng Nghymru a ledled y DU, yn deillio o'r canlynol: dulliau rheoli amaethyddol; newid hinsawdd; trefoli; llygredd; newid hydrolegol; rhywogaethau estron goresgynnol a rheoli coetiroedd. Mae'r bennod sy'n ymwneud â'r môr yn nodi bod pwysau allweddol ar amgylchedd y môr yn deillio o newid hinsawdd, rhai gweithgareddau dynol, rhywogaethau estron a mewnbynnau o ddalgylchoedd dŵr croyw (h.y. llygredd).
3. Mae gan Lywodraeth Cymru amrywiaeth eang o bolisiâu a mentrau a all helpu i wella cyflwr cynefinoedd a gwrthdroi colledion bioamrywiaeth trwy fynd i'r afael â'r achosion sylfaenol a'r elfennau sy'n sbarduno'r dirywiad. Mae gan nifer o'r polisiâu a'r mentrau hyn ffyrddau cyllido – nodir eu manylion yn Atodiad B.

Polisiâu a mentrau Llywodraeth Cymru

4. Archwiliad Dwfn Bioamrywiaeth Gweithiodd y cyn-Weinidog Newid Hinsawdd gyda grŵp o arbenigwyr ac ymarferwyr allweddol i gynnal Archwiliad Dwfn Bioamrywiaeth er mwyn nodi a blaenoriaethu cyfres o gamau gweithredu i ystyried sut gallwn ddiogelu 30% o dir, dŵr croyw ac amgylchedd morol y wlad erbyn 2030, mewn ffordd a fydd yn cyflawni er budd natur ac yn bodloni ein rhwymedigaethau rhyngwladol. Mae'r grŵp craidd, gyda chymorth grwpiau arbenigol allweddol eraill, yn parhau i gyflawni yn erbyn yr argymhellion cychwynnol a gyhoeddwyd ym mis Hydref 2022.
5. Cyhoeddwyd Cynllun Gweithredu Adfer Natur Cymru ym mis Rhagfyr 2015 ac fe'i diweddarwyd yn 2020. Mewn dwy ran, mae'n ymdrin â'r **Strategaeth Bioamrywiaeth Genedlaethol** a'r **Cynllun Gweithredu ar gyfer Cymru**. Mae'r cynllun yn cael ei ddiweddarau ar hyn o bryd a bydd yn parhau ar waith hyd nes y caiff ei ddiwygio er mwyn ymateb i Fframwaith Bioamrywiaeth Genedlaethol Kunming-Montreal o dan Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Amrywiaeth Fiolegol ac argymhellion yr Archwiliad Dwfn Bioamrywiaeth. Mae'r Cynllun

Gweithredu Adfer Natur yn nodi'r ffordd orau o ategu ymrwymïadau ac amcanion strategol y Gweinidogion, yn cynnwys y rhai a nodir yn y **Rhaglen Lywodraethu**.

6. Cyhoeddwyd **Gweithredu ar Newid Hinsawdd: Strategaeth Ymgysylltu â'r Cyhoedd 2023 – 2026** newydd ym mis Gorffennaf 2023, sy'n sylw at y cysylltiad rhwng yr argyfyngau hinsawdd a natur a'r angen i gymryd camau mewn perthynas â'r ddau argyfwng. Mae'r strategaeth yn cynnig canolbwynt ar gyfer yr ymgyrch genedlaethol, gan geisio cynnig ffynhonnell wybodaeth ddibynadwy i'r cyhoedd ynglŷn â'r argyfyngau hinsawdd a natur.

7. Mae'r **Strategaeth Genedlaethol ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol yng Nghymru** yn cynnwys y nod i ddefnyddio atebion sy'n seiliedig ar natur i reoli llifogydd ym mhob dalgylch afon mawr, gan ymestyn cynefinoedd gwlyptiroedd a choetiroedd ynghyd â chyfoethogi bioamrywiaeth a gwella cadernid ecosystemau.

8. Mae'r Strategaeth **Coetiroedd i Gymru**, a gyhoeddwyd yn 2018, yn nodi gweledigaeth a thargedau hirdymor ar gyfer coed, coetiroedd a choedwigoedd yng Nghymru. Mae'r blaenoriaethau'n cynnwys dulliau rheoli cynaliadwy, creu swyddi a phlannu 43K ha o goetiroedd newydd erbyn 2030.

9. Mae **Strategaeth Gwarchod Adar Môr Cymru**, sy'n cael ei llunio ar hyn o bryd, yn ymdrin â dau ddeg naw o rywogaethau adar môr sy'n bridio ac nad ydynt yn bridio. Bydd yn nodi amcanion ar gyfer gwella cadwraeth a chadernid y rhywogaethau hyn. Disgwylir y bydd y cynllun gweithredu cyntaf, a fydd yn cynnwys argymhellion allweddol, yn cael ei gyhoeddi eleni.

10. Mae'r **Polisi Adnoddau Naturiol** yn nodi ein blaenoriaethau ar gyfer rheoli ein hadnoddau naturiol a'n hecosystemau a chaiff ei ategu gan yr **Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol (SoNaRR)**, sylfaen dystiolaeth gynhwysfawr gan **Cyfoeth Naturiol Cymru**, sy'n gwerthuso'r modd y caiff ein hadnoddau naturiol a'n hecosystemau eu rheoli'n gynaliadwy yng Nghymru.

11. Mae **Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru** yn cynnwys polisiau sy'n ategu'r gwaith o ddiogelu, adfer a chyfoethogi ein hamgylchedd morol. Rydym yn gweithio gyda rhanddeiliaid a Cyfoeth Naturiol Cymru i ddatblygu canllawiau cynllunio'n ymwneud â chyfleoedd i adfer ecosystemau, gan ategu'r gwaith o gyflawni a chynnal Statws Amgylcheddol Da (GES) a Statws Ecolegol Da (GES).

12. Cyhoeddwyd **Polisi Cynllunio Cymru – Rhifyn 12** ym mis Chwefror 2024. Cafodd y Polisi SoDdGA, y Dull Stepwise, y polisi Seilwaith Gwyrdd a'r polisiau Coed a Choetiroedd eu cryfhau a'u diweddarau er mwyn mynd i'r afael â'r argyfwng natur.

13. Ym mis Chwefror 2023, lansiwyd y **Cynllun Gweithredu Sgiliau Sero Net** ac mae'n cyflawni ein hargymhellion ar gyfer 30x30, fel rhan o Gymru 'gryfach, decach a gwyrddach'. Mae'n cydnabod pwysigrwydd sgiliau o ran cefnogi ein heriau sero net trwy roi'r opsiynau a'r cyfleoedd iawn i'n gweithlu presennol ac i weithlu'r dyfodol.

14. Mae'r **Rhaglen Weithredu Genedlaethol ar Fawndiroedd** yn canolbwyntio ar adfer, cyfoethogi a diogelu ecosystemau mawndir er mwyn cyfoethogi bioamrywiaeth, lliniaru newid hinsawdd a gwella cyflenwad ac ansawdd dŵr. Mae hyn yn cyfrannu at **Strategaeth Mawndiroedd yr IUCN yn y DU**. Er bod y **gwaharddiad ar gynhyrchion mawn** wedi'i ohirio oherwydd Etholiad Cyffredinol y DU, rydym wedi ymrwymo o hyd i ddeddfu dros hyn yng Nghymru.

15. Mae **Cynllun Gweithredu Afonydd Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA)** yn strategaeth gynhwysfawr sydd a'r nod o leihau'r pwysau ar ddalgylchoedd afonydd ACA yng Nghymru. Mae'r cynllun yn nodi camau gweithredu, amserlenni a chyfrifoldebau clir ar gyfer ymdrin â llygredd, yn enwedig llygredd ffosfforws, a hefyd ar gyfer mynd i'r afael â chyfyngiadau cynllunio sy'n effeithio ar ddatblygu tai fforddiadwy.

16. Mae'r **Cynllun Gweithredu ar gyfer Rheoli Ardaloedd Morol Gwarchodedig** a'r Adroddiad Blynyddol yn nodi camau gweithredu allweddol a gymerir bob blwyddyn naill ai i liniaru'r pwysau neu i ddeall mwy am y sefyllfa fel y gellir gwella'r dulliau rheoli. Mae'r dogfennau ar gyfer eleni wrthi'n cael eu llunio.

17. Rydym wedi ymrwymo o hyd i ymestyn ein rhwydwaith Ardaloedd Morol Gwarchodedig o dan y Rhaglen Cwblhau Rhwydwaith MPA. Rydym yn cydweithio â rhanddeiliaid i ganfod safleoedd posibl, gan fynd ati i asesu effeithiau economaidd-gymdeithasol.

18. Nod y **Cynllun Gweithredu ar gyfer Pryfed Peillio**, a lansiwyd yn 2013, yw sicrhau poblogaethau iach o bryfed peillio yng Nghymru a chodi ymwybyddiaeth o bwysigrwydd pryfed peillio a'r modd y dylid eu rheoli. Yn 2016, lansiodd y **Tasglu Pryfed Peillio**, sy'n cyflawni'r Cynllun Gweithredu, fenter o'r enw **Caru Gwenyn** i annog cymunedau a sefydliadau i gymryd camau cadarnhaol er budd pryfed peillio.

19. Lansiwyd yr ymgyrch **Iddyn Nhw** yn 2022. Mae'n cydnabod y gall newid y drefn torri glaswellt gynorthwyo pryfed peillio a phob math o fywyd gwyllt arall. Nod yr ymgyrch yw codi ymwybyddiaeth o fanteision ehangach yr arfer hwn ymhlith y cyhoedd a'r rhai sy'n rheoli glaswelltiroedd.

20. Parciau Cenedlaethol a Thirweddau Cenedlaethol (a elwid gynt yn Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol). Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i gynyddu gweithgarwch adfer natur mewn Parciau Cenedlaethol a Thirweddau Cenedlaethol trwy gynorthwyo i ddatblygu cynlluniau gweithredu â blaenoriaeth ar gyfer adfer natur. Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i ddynodi Parc Cenedlaethol newydd yng Ngogledd-ddwyrain Cymru.

21. Lansiodd y **Goedwig Genedlaethol** yn 2020. Mae'r ymrwymiad hwn yn ymestyn dros ddegawdau a'r nod yw creu coetiroedd cadarn o'r radd flaenaf, a fydd yn hygyrch ac yn gydgyssylltiedig. Nod y rhwydwaith yw darparu mannau ar gyfer hamddena a natur, helpu i ddal a storio carbon a chyflenwi pren cynaliadwy ar gyfer y diwydiant adeiladu.

22. Mae'r **rhaglen Rhwydweithiau Natur** yn ceisio gwella cyflwr, maint a chysylltedd ein safleoedd gwarchodedig, gan greu rhwydweithiau ecolegol cadarn. Mae'n allweddol o ran helpu i gyflawni nifer o dargedau'r Fframwaith Bioamrywiaeth Byd-eang, yn cynnwys 30x30. Gweler Atodiad B i gael manylion am gyllid.

23. Mae **Partneriaethau Natur Lleol** yn bartneriaethau strategol sy'n dwyn rhanddeiliaid ynghyd i gydweithredu ar ddiogelu a chyfoethogi natur ar lefel leol. Maent yn cydgysylltu camau gweithredu, yn rhannu adnoddau ac yn dylanwadu ar bolisiâu.

24. Sefydlwyd y **Tasglu Bioamrywiaeth** i gyflawni ymrwymiad y Rhaglen Lywodraethu i ymwreiddio bioamrywiaeth ym mhopeth a wnawn. Nod y tasglu mewnol hwn oedd prif ffrydio bioamrywiaeth ledled Llywodraeth Cymru trwy gyfrwng mentrau fel **Nabod Natur** (rhaglen hyfforddiant staff), trwy gynorthwyo i ddatblygu targedau a thrwy weithredu ein Dyletswydd Adran 6.

Cynlluniau ehangach y DU

25. Mae **Fframwaith Bioamrywiaeth y DU**, a gyhoeddwyd ar 9 Mai 2024, yn nodi sut bydd pedair gwlad y DU yn gweithio ar y cyd i fodloni ymrwymïadau rhyngwladol yn ymwneud â bioamrywiaeth.

26. Cyhoeddwyd **Targedau Cenedlaethol y DU** ar wefan y Confensiwn ar Amrywiaeth Fiolegol ar 1 Awst 2024, gan fodloni'r ymrwymiad rhyngwladol.

27. Nod **Strategaeth Forol y DU** yw cyflawni a chynnal Statws Amgylcheddol Da ar gyfer dyfroedd morol y DU, gan sicrhau eu bod yn lân, yn iach, yn ddiogel, yn gynhyrchiol ac yn fiolegol amrywiol. Caiff y strategaeth ei diweddarau bob chwe blynedd er mwyn adlewyrchu datblygiadau newydd o ran polisi a data

gwyddonol, gan sicrhau y gwneir cynnydd parhaus tuag at gyflawni nodau amgylcheddol a thuag at gydymffurfio â Rheoliadau'r Strategaeth Forol 2010.

28. Mae **Strategaeth Rhywogaethau Estron Goresgynnol Prydain Fawr 2023 – 2030** yn cynnig fframwaith ar gyfer cyflwyno'r ymateb mwyaf effeithiol i atal, dileu a rheoli **rhywogaethau estron goresgynnol**. Hefyd, mae'n sail i'r modd yr awn ati i gyflawni targedau y cytunwyd arnynt yn rhyngwladol ar rywogaethau estron goresgynnol yma yng Nghymru.

2. Trefniadau cyfredol ar gyfer monitro a gwerthuso bioamrywiaeth

29. Mae fframweithiau monitro a fframweithiau tystiolaeth fforddiadwy ac effeithiol yn hollbwysig i olrhain ein cynnydd tuag at y targed 30x30 a'r uchelgais natur-bositif mwy hirdymor. Mae'r fframweithiau hyn yn sail i benderfyniadau ac maent yn galluogi dull rheoli addasol sy'n angenrheidiol i greu ecosystemau cadarn a all addasu i bwysau ehangach, fel newid hinsawdd. Ar hyn o bryd, caiff amrywiaeth o raglenni monitro bioamrywiaeth eu cynnal gan neu ar ran Llywodraeth Cymru.

Trefniadau monitro a gwerthuso cyfredol

30. O dan arweiniad Canolfan Ecoleg a Hydroleg y DU (UKCEH), a chyda chefnogaeth Llywodraeth Cymru, caiff cymorth amaeth-amgylcheddol ei werthuso trwy gyfrwng y Rhaglen Monitro a Modelu Materion Gwledig a'r Amgylchedd (ERAMMP).

31. Caiff y gwaith o fonitro stociau a thueddiadau rhywogaethau dangosol allweddol ei wneud trwy gyfrwng cyfres o raglenni goruchwyllo dan arweiniad gwyddoniaeth dinasyddion y Cydbwyllgor Cadwraeth Natur (JNCC). Mae rhan helaeth o'r data a gesglir trwy gyfrwng y rhaglenni hyn yn llywio adroddiadau am dueddiadau bioamrywiaeth ar lefel Cymru e.e. trwy gyfrwng adroddiadau **SoNaRR** Cyfoeth Naturiol Cymru, Atlas y Rhwydwaith Bioamrywiaeth Cenedlaethol a'r Cyfleuster Gwybodaeth Bioamrywiaeth Byd-eang (GBIF).

32. Mae Porth Gwybodaeth Rhywogaethau Estron Prydain Fawr (GBNNSIP) yn cynnig mynediad at fapiau dosbarthiad a gwybodaeth arall, yn cynnwys 'system hysbysu' ar gyfer pob rhywogaeth estron ym Mhrydain.

33. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn arwain gwaith 'Monitro Safonau Cyffredin', sef dull a roddir ar waith yn y DU i fesur cyflwr nodweddion h.y. rhywogaethau a chynefinoedd hysbysedig a chymwys, mewn safleoedd o dan warchodaeth statudol (sef Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA), Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA), Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (AGA)).

34. Mae Living Wales yn cynnig system fonitro a sylfaen dystiolaeth genedlaethol ar gyfer nodweddion tirwedd ac amgylchedd Cymru, gan gyfuno delweddau lloeren, arolygon ar lawr gwlad a thechnolegau synhwyro o bell, i gefnogi bioamrywiaeth trwy gyfrwng SoNaRR a'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy.

35. Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i roi rhaglen fonitro reolaidd ar waith i fonitro rhywogaethau pysgod.

36. Monitro Ansawdd Dŵr. Mae data monitro dibynadwy ac amser real yn hanfodol os ydym am ddeall tueddiadau mewn ansawdd dŵr a rhoi ymyriadau polisi effeithiol ar waith. Can weithio gyda rhanddeiliaid, rydym yn parhau i ddatblygu rhwydwaith monitro ystwyth ac integredig.

37. Y Rhaglen Weithredu Genedlaethol ar Fawndiroedd. Mae'r Rhaglen Weithredu Genedlaethol ar Fawndiroedd yn cynnwys monitro gweithgareddau, monitro nodweddion hydrolegol a monitro ymatebion ecolegol. Cyhoeddir holl ddata'r gwaith adfer ar [Borth Data Mawndiroedd Cymru](#) a chaiff adroddiadau cynnydd eu cyhoeddi ar [wefan y Rhaglen Weithredu Genedlaethol ar Fawndiroedd](#). Mae'r gwerthusiad pum mlynedd cyntaf o'r Rhaglen hon wedi'i drefnu ar gyfer 2025.

38. Mae'r Rhestr Goedwigaeth Genedlaethol yn rhaglen dreigl dros bum mlynedd sy'n cael ei chydgysylltu gan Forest Research. Mae'n monitro cyflwr coetiroedd a choed ym Mhrydain Fawr.

39. Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru. Rydym yn comisiynu adolygiad annibynnol o ddulliau cynllunio morol. Bydd yr adolygiad hwn yn ystyried sut gallwn ddatblygu ymhellach ein fframwaith cynllunio morol er mwyn darparu cyfeiriad gofodol gwell, gan gydbwysu cymorth ar gyfer ynni adnewyddadwy a diogelu'r amgylchedd morol.

40. Ansawdd Aer. Un o ymrwymïadau allweddol ein Strategaeth Ansawdd Aer Genedlaethol a'n Rhaglen Lywodraethu oedd cyflwyno Deddf Aer Glân i Gymru, sy'n nodi targedau ar gyfer llygryddion ac sy'n rhoi sylw i ganllawiau ansawdd aer diweddaraf Sefydliad Iechyd y Byd.

41. Strategaeth Forol y DU – Rhaglenni Monitro. Rhaglenni monitro manwl ar gyfer ymdrin â dangosyddion allweddol o dan wahanol elfennau ecosystem yn yr amgylchedd morol.

42. Cynnydd o ran Argymhellion yr Archwiliad Dwfn Bioamrywiaeth. Caiff rhaglen waith barhaus ei chyflawni gydag amrywiaeth eang o randdeiliaid ac adroddir am gynnydd trwy gyfrwng yr adroddiad cynnydd chwemisol a'r datganiad ysgrifenedig dilynol.

43. Can fod Monitro Safonau Cyffredin yn ddrud i'w weithredu, mae'r Archwiliad Dwfn Bioamrywiaeth yn ystyried dulliau newydd ac arloesol o fesur cynnydd yn fwy effeithiol tuag at gyflawni'r targed 30x30.

44. Bydd deddfwriaeth newydd a gyflwynir yn ystod tymor presennol y Senedd yn ymgorffori'r Fframwaith Natur-Bositif er mwyn cynnwys cylch monitro, asesu ac adrodd effeithiol ar gyfer y targedau bioamrywiaeth newydd, er mwyn cynyddu atebolrwydd a thryloywder.

3. Mae angen dulliau newydd o atal a gwrthdroi colledion natur

45. Mae Llywodraeth Cymru wedi cynnig nifer o ddulliau newydd ar gyfer atal a gwrthdroi colledion natur erbyn 2030, gan gydweddu ag ymrwymïadau rhwngwladol a phwysleisio cynaliadwyedd, cadwraeth bioamrywiaeth a chyfraniad y gymuned. Dyma'r dulliau allweddol:

46. Bydd y **Bil Targedau Llywodraethu Amgylcheddol a Bioamrywiaeth** yn cael ei gyflwyno ym mis Mehefin 2025. Mae'r cwmpas arfaethedig yn cynnwys sefydlu corff llywodraethu amgylcheddol, ailgyflwyno egwyddorion amgylcheddol yr UE, a chyflwyno targedau ar gyfer diogelu bioamrywiaeth a delio â ffactorau sy'n peri straen i fioamrywiaeth yng Nghymru.

47. Bwriedir i'r **Cynllun Ffermio Cynaliadwy** ddisodli'r systemau cymorth amaethyddol presennol, gan dalu ffermwyr am weithredu arferion cynaliadwy sy'n cyfoethogi bioamrywiaeth. Mae'r cynllun hwn yn rhoi pwyslais ar ddarparu nwyddau cyhoeddus ac adfer natur trwy reoli tir yn gynaliadwy, yn cynnwys Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig. Disgwylir i'r cynllun gael ei lansio yn 2026.

48. Mae **Rheoliadau Rheoli Llygredd Amaethyddol (Cymru) 2021** yn cynnig cyngor, arweiniad a chymorth ariannol i fusnesau fferm ar gyfer lleihau allyriadau amonia ac ocsid nitrus a gwella cynlluniau rheoli maethynnau. Mae'r Rheoliadau'n gymwys i holl ffermydd Cymru a byddant ar waith yn llwyr erbyn mis Ionawr 2025. Bydd yr adolygiad pedair blynedd o effeithiolrwydd y Rheoliadau yn cael ei gwblhau erbyn diwedd mis Mawrth 2025.

49. **Cyllid Cynaliadwy** – rydym yn datblygu dull strategol newydd o ymdrin â chyllid cynaliadwy er mwyn ein galluogi i gyflymu a chynyddu graddfa'r adferiad natur. Nod y gwaith hwn yw cynyddu ac amrywiaethu'r cyllid sydd ar gael, ond sicrhau ei uniondeb llwyr, ei fod yn osgoi gwyrddgalchu a'i fod yn ymgysylltu â chymunedau lleol, gan sicrhau hefyd y bydd cymunedau lleol yn elwa arno. Er mwyn llywio'r gwaith hwn, mae Llywodraeth Cymru yn comisiynu adroddiad gan Finance Earth i ystyried model cyflawni cynaliadwy ar gyfer bioamrywiaeth.

50. Rydym wedi ymrwymo i gyhoeddi cyfres o **Egwyddorion Buddsoddi Cynaliadwy** sydd wedi'u cyd-ddatblygu a chynnal ymgynghoriad arnynt. Bwriad yr egwyddorion yw cynyddu ac amrywiaethu'r cyllid sydd ar gael, fel y gallwn ymateb yn effeithiol i'r argyfwng natur a'r pwysau sy'n sbarduno colledion bioamrywiaeth – yn cynnwys newid hinsawdd, llygredd, a rheoli adnoddau

naturiol mewn ffordd anghynaliadwy. Bydd Llywodraeth Cymru yn cyhoeddi crynodeb gweithredol o adroddiad Finance Earth, ochr yn ochr â'r egwyddorion.

51. Caiff dau brosiect peilot eu rhoi ar waith: er mwyn cynorthwyo i ddatblygu **Cronfa MARINE Cymru**, sef cronfa wirfoddol i wella'r amgylchedd morol, ac er mwyn cyflymu'r gwaith o ddatblygu cyfalaf naturiol a thâl am fodelau gwasanaethau ecosystemau mewn **Tirweddau Dynodedig**.

52. Hefyd, rydym yn gysylltiedig â mentrau cyllid cynaliadwy ar lefel y DU, gan gydnabod yr angen am safonau cyson. Mae hyn yn cynnwys y gwaith parhaus gyda'r Sefydliad Safonau Prydeinig i helpu i ddatblygu safonau cydnabyddedig ar gyfer cyllid gwyrdd a chynaliadwy a chynorthwyo marchnadoedd ariannol i esgor ar ganlyniadau amgylcheddol cadarnhaol.

53. Bydd **Fforwm Carbon Glas** newydd yng Nghymru yn dwyn ynghyd rwydwaith o ymarferwyr yng Nghymru i rannu gwybodaeth ac i gynyddu'r profiad a'r arbenigedd sydd eisoes ar dwf yng Nghymru, fel y gellir mynd i'r afael â chwestiynau polisi sy'n benodol i Gymru, yn ogystal â phennu anghenion ymchwil ac ysgogi rhaglenni ymchwil mwy o bosibl.

54. Mae **Partneriaeth Moroedd ac Arfordiroedd Cymru (PMaA Cymru)** yn cyflawni tair ffrwd waith er mwyn ategu ecosystemau morol cadarn ac argymhellion yr archwiliad dwfn mewn perthynas â chynyddu capasiti, codi ymwybyddiaeth a gwella sgiliau – gan ddatblygu llythrennedd cefnforol, gwella buddsoddiad hirdymor a chynyddu capasiti i bennu cyfleoedd a heriau lleol a rhoi camau gweithredu ar waith.

4. Crynodeb

55. Mae strategaeth ehangach Llywodraeth Cymru ar gyfer atal bioamrywiaeth rhag dirywio, hyrwyddo adferiad ecosystemau a sicrhau dyfodol cynaliadwy i Gymru yn integreiddio'r polisïau a'r mentrau a nodir yn yr adroddiad tystiolaeth hwn. Trwy gyfuno'r Cynllun Gweithredu Adfer Natur, dulliau cynaliadwy o reoli'r tir a'r môr, diwygiadau polisi a deddfwriaethol, gweithredu ar yr hinsawdd, ymgysylltu â chymunedau, monitro, ac addysgu'r cyhoedd, nod Llywodraeth Cymru yw creu amgylchedd bioamrywiol a chadarn a all gynnal llesiant ecolegol a dynol, gan alinio ag ymrwymadau cenedlaethol a rhyngwladol yn cynnwys Fframwaith Bioamrywiaeth Byd-eang Kunming-Montreal.

56. Gan gydnabod bod yr argyfyngau hinsawdd a bioamrywiaeth wedi'u cydblethu, mae'r adroddiad yn tynnu sylw at yr angen i gydgysylltu camau gweithredu, fel yr adlewyrchir yn Gweithredu ar Newid Hinsawdd: Strategaeth Ymgysylltu â'r Cyhoedd 2023-2026, lle ymdrinnir â newid hinsawdd fel rhywbeth sy'n peri straen i natur a rhywbeth sy'n sbarduno colledion natur.

57. Cydnabyddwn hefyd y bydd angen i'r Llywodraeth gyfan a'r Gymdeithas gyfan ymateb i'r argyfwng bioamrywiaeth, os ydym am roi natur ar lwybr adferiad.

Atodiad A

Dyletswyddau statudol

Mae gan Lywodraeth Cymru nifer o ddyletswyddau statudol sy'n cynnwys ymrwymïadau'n ymwneud â bioamrywiaeth, megis:

Deddfwriaeth	Disgrifiad
Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016	Adran 6 – Y ddyletswydd bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau: mae'n ofynnol i bob awdurdod cyhoeddus gynnal a chyfoethogi bioamrywiaeth, ac wrth wneud hynny, dylent hefyd hyrwyddo cydnerthedd ecosystemau. Er mwyn gwneud hyn, mae angen sicrhau bod ystyriaethau bioamrywiaeth yn rhan annatod o weithgareddau, polisiau, cynlluniau a phrosiectau awdurdodau cyhoeddus. Adran 7 – Rhestrau Bioamrywiaeth: Rhaid i Weinidogion Cymru baratoi a chyhoeddi rhestrau o <u>rywogaethau</u> a <u>chynefinoedd</u> pwysig iawn at ddiben cynnal a chyfoethogi bioamrywiaeth yng Nghymru. Mae'r Cynllun Adfer Natur yn nodi blaenoriaethau ar gyfer rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy ac mae'n cynnwys ymrwymïadau i ddiogelu bioamrywiaeth.
Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015	Rhaid i gyrff cyhoeddus weithio tuag at nodau sy'n cynnwys cael amgylchedd naturiol iach a all gynnal cadernid cymdeithasol, economaidd ac ecolegol ac a all addasu i newid.
Rheoliadau Cadwraeth Cynefinoedd a Rhywogaethau 2017	Maent yn galluogi diogelu rhywogaethau gwyllt a chynefinoedd y tir a'r môr, yn cynnwys dynodi Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA) ac Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (AGA). Rhaid i awdurdodau cyhoeddus gymryd camau i gynnal neu wella'r rhywogaethau a'r cynefinoedd naturiol hyn.
Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981	Mae'n diogelu anifeiliaid a phlanhigion gwyllt, mae'n rheoli'r gwaith o ryddhau rhywogaethau 'anfredorol' ac mae'n rheoli rhywogaethau 'estron goresgynnol'. Hefyd, mae'n dynodi ac yn diogelu Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA). Ymhellach, mae'r ddeddf yn rhoi gwarchodaeth gyfreithiol i hawliau tramwy cyhoeddus.
Rheoliad 1143/2014 yr UE (Rheoliad Rhywogaethau Estron Goresgynnol yr UE)	Mae'n dargadw Rheoliad 1143/2014 yr UE mewn cyfraith ddomestig. Mae'n gosod cyfyngiadau llym ar restr o 'rywogaethau o bryder arbennig' – oherwydd effeithiau niweidiol y rhywogaethau hyn ledled Prydain Fawr, mae angen gweithredu ar y cyd.
Gorchymyn Rhywogaethau Goresgynnol Estron	Mae'n cynnwys darpariaethau'n ymwneud â throeddau, cosbau, gorfodi a thrwyddedu er mwyn bodloni gofynion

(Gorfodi a Thrwyddedu) 2019	Rheoliad Rhywogaethau Estron Goresgynnol yr UE a ddargedwir.
Rheoliadau'r Strategaeth Forol 2010	Maent yn mynnu bod camau'n cael eu cymryd i sicrhau a chynnal Statws Amgylcheddol Da, trwy gyhoeddi Strategaeth Forol y DU a thrwy gynnal adolygiadau dilynol o'r strategaeth.
Deddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir 2009	Mae'n sefydlu system ar gyfer rheoli'r amgylchedd morol, yn cynnwys dynodi Parthau Cadwraeth Morol i ddiogelu cynefinoedd a bywyd gwyllt pwysig y môr.
Deddf Cynllunio (Cymru) 2015	Mae'n mynnu bod yn rhaid ystyried bioamrywiaeth yn y broses gynllunio. Rhaid i Gynlluniau Datblygu Lleol gynnwys polisiau a fydd yn helpu i ddiogelu a gwella bioamrywiaeth.
Deddf Iechyd y Cyhoedd (Cymru) 2017	Mae'n canolbwyntio'n bennaf ar iechyd y cyhoedd, ond mae'n cydnabod hefyd bwysigrwydd yr amgylchedd naturiol o ran hyrwyddo iechyd a llesiant, gan gynnal bioamrywiaeth yn anuniongyrchol.
Deddf Amaethyddiaeth (Cymru)	Ei nod yw cynorthwyo ffermwyr ar ôl Brexit, gan ganolbwyntio ar arferion a dulliau rheoli tir cynaliadwy sy'n cyfoethogi bioamrywiaeth.
Rheoliadau Atal a Rheoli Llygredd (Amaethyddiaeth)	Rheoli llygredd sy'n deillio o weithgareddau ffermio, gan helpu i gynnal ecosystemau iach a chefnogi bioamrywiaeth trwy leihau effeithiau niweidiol.
Rheoliadau Adnoddau Dŵr (Rheoli Llygredd Amaethyddol) (Cymru) 2021	Maent yn atal neu'n lleihau llygredd sy'n deillio o weithgareddau amaethyddol trwy gyfrwng safonau rheoli maethynnau sylfaenol. Rhaid i Weinidogion Cymru adolygu'r Rheoliadau bob pedair blynedd fan leiaf, gan eu diwygio os oes angen.
Rheoliadau Llosgi Grug a Glaswellt etc. (Cymru) 2008	Maent yn rheoleiddio'r gwaith o losgi rhai mathau o lystyfiant tir uchel o dan reolaeth, megis grug, eithin a rhedyn.

Atodiad B

Cynlluniau cyllido Llywodraeth Cymru sy'n cyfrannu at atal a gwrthdroi'r dirywiad mewn natur. Mae'r cynlluniau cyllido hyn ar gael ar hyn o bryd, neu maent wedi dod i ben yn ddiweddar ac mae'r broses werthuso ac adrodd yn cael ei chynnal.

Cynlluniau Cyllido	Disgrifiad
Y Gronfa Rhwydweithiau Natur	Elfen o gyllid wedi'i dargedu yn y Rhaglen Rhwydweithiau Natur a gyflwynir mewn partneriaeth â Chronfa Dreftadaeth y Loteri Genedlaethol a Cyfoeth Naturiol Cymru. Caiff y gronfa ei defnyddio'n benodol i ariannu prosiectau sy'n cynnal nodau'r Rhaglen Rhwydweithiau Natur, yn cynnwys meithrin gallu tra'n annog mentrau cyllid gwyrdd ac ymgysylltu â chymunedau. Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i werthuso effeithiolrwydd y Gronfa Rhwydweithiau Natur yn 2025.
Lleoedd Lleol ar gyfer Natur	Elfen o gyllid wedi'i dargedu mewn Partneriaethau Natur Lleol, yn benodol ar gyfer prosiectau sy'n adfer ac yn creu mannau naturiol mewn cymunedau ledled Cymru. Mae'n rhoi pwyslais ar weithredu uniongyrchol i gyfoethogi bioamrywiaeth a gwella mynediad pobl at natur yn eu bywydau beunyddiol. Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i werthuso effeithiolrwydd Partneriaethau Natur Lleol yn 2025.
Cynlluniau Buddsoddi Gwledig	Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi <u>nifer o gynlluniau</u>, yn cynnwys Cynllun Cynefin Cymru a'r Cynllun Adnoddau Naturiol Integredig i gynorthwyo ffermwyr a thirfeddianwyr cyn i'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy gael ei gyflwyno yn 2026. Bydd y cynlluniau hyn yn esgor ar fwy o gydweithredu rhwng ffermwyr, tirfeddianwyr a sefydliadau'r trydydd sector yng Nghymru.
Y Cynllun Ffermio Cynaliadwy	Bwriad y Cynllun Ffermio Cynaliadwy yw disodli Glastir, Cynllun y Taliad Sylfaenol a chynlluniau amaeth-amgylcheddol blaenorol, gan fodloni'r pedwar amcan a nodir yn Neddf yr Amgylchedd (Cymru) mewn perthynas â 'Rheoli Tir yn Gynaliadwy' a chan wobrwyo ffermwyr am sicrhau canlyniadau Rheoli Tir yn Gynaliadwy, yn cynnwys gwella cadernid ecosystemau.
Rheoli Llifogydd yn Naturiol	Yn dilyn ein Cynllun Adfer Natur, mae Llywodraeth Cymru yn hyrwyddo ymyriadau naturiol ar gyfer rheoli perygl llifogydd pan fo modd iddynt esgor ar fanteision gwirioneddol i gymunedau. Yn y Rhaglen Lywodraethu, rydym yn ymrwymo i Reoli Llifogydd yn Naturiol ym mhob dalgylch afon mawr, gan ymestyn gwlyptiroedd a choetiroedd yn y broses.
Cynlluniau Cyfalaf Parciau Cenedlaethol a	Mae Llywodraeth Cymru yn gweithredu'r cynllun Tirweddau Cynaliadwy, Lleoedd Cynaliadwy, a'r flaenoriaeth yw adfer natur.

Thirweddau Cenedlaethol	Hefyd, mae'n gweithredu'r Gronfa Datblygu Cynaliadwy ar gyfer Tirweddau Cenedlaethol, ar gyfer prosiectau lleol ar lawr gwlad. Mae adolygiad o gyllid y cynllun Tirweddau Cynaliadwy, Lleoedd Cynaliadwy a'r Gronfa Datblygu Cynaliadwy ar ôl 2025 yn edrych ar ffyrdd o gynyddu'r ddarpariaeth ar gyfer gwaith adfer natur.
Cynllun Grant Rheoli Ardaloedd Morol Gwarchodedig	Mae'r cynllun grant hwn gan Lywodraeth Cymru wedi'i seilio ar y Fframwaith Rheoli Ardaloedd Morol Gwarchodedig sy'n cynnwys egwyddorion arweiniol rheoli ein rhwydwaith, ac mae wedi cynorthwyo gwaith ymchwil i bwysau fel newid hinsawdd neu ymyriadau uniongyrchol sy'n amrywio o raglen oruchwylio ar gyfer Ynys Gwales i fentrau sbwriel môr.
Cynllun y Môr a Physgodfeydd Cymru	Mae'n cynnig cyllid i ategu twf sy'n gynaliadwy'n amgylcheddol ac yn economaidd yn niwydiant bwyd môr Cymru ac mewn cymunedau arfordirol.
Y Gronfa Adeiladu Capasiti mewn Cymunedau Arfordirol	Nod y gronfa yw adeiladu capasiti, gan helpu cymunedau i gyflawni camau gweithredu cynaliadwy sy'n cynnal twf ac adferiad mewn ardaloedd morol ac arfordirol lleol. Bydd ar waith tan fis Mawrth 2025.
Adfer Morwellt a Morfeydd Heli	Mae Llywodraeth Cymru wedi ariannu'r gwaith o adfer morwellt a morfeydd heli ac mae'n parhau i weithio gyda rhanddeiliaid i ddatblygu rhaglen adfer fwy hirdymor.

Atodiad C

Astudiaeth achos 1

Mae **Prosiect SIARC** (Siarcod yn Ysbrydoli Gweithredu ac Ymchwil gyda Chymunedau), gyda chefnogaeth y Rhaglen Rhwydweithiau Natur, yn cynnal ymchwil gadwraeth hanfodol ym Mae Caerfyrddin a Bae Tremadog, gan ganolbwyntio ar siarcod a morgathod. Mae'r prosiect, sy'n rhychwantu Cymru, yn cydweithio â physgotwyr, cymunedau, ymchwilwyr a gwyddonwyr ddinasyddion i lenwi bylchau data ar gyfer chwe rhywogaeth allweddol, ac ar yr un pryd yn ymgysylltu â dros 3,000 o aelodau o'r cyhoedd a 600 o blant ysgol drwy sesiynau rhyngweithiol ac adnoddau addysgol dwyieithog. Mae Prosiect SIARC, a enillodd gwobr Prosiect y Flwyddyn yng Ngwobrau'r Loteri Genedlaethol, wedi gwneud cyfraniadau sylweddol i gadwraeth ac addysg forol.

Astudiaeth achos 2

Mae **cynllun Seilwaith Eiddo** Llywodraeth Cymru ym Mharc Coed Elai, Rhondda Cynon Taf wedi ennill gwobr arfer gorau prosiect cadwraeth natur ar raddfa fach yng ngwobrau cenedlaethol CIEEM 2024.

Cafodd y safle, lleoliad hen bwl glo, ei adfer yn 2001, a chwblhawyd gwaith seilwaith yn 2019/20 i greu safle swyddi sy'n barod am fuddsoddiad. Canolbwyntiodd y prosiect ar wella bioamrywiaeth yn unol â Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Mae'r cynllun 25 mlynedd i reoli tirwedd a chynefinoedd, a roddwyd ar waith yn 2021, yn rhoi mwy o bwyslais ar gadwraeth natur yn hytrach na dyluniad traddodiadol parc busnes, gan gynnwys mesurau i reoli rhywogaethau goresgynnol, creu cynefinoedd newydd ac adfer gwlyptiroedd. Mae'r safle'n fodel ar gyfer datblygu cynaliadwy ar hen dir glofeydd yn ne Cymru.

Astudiaeth achos 3

Cyflwynwyd **cynllun ailgylchu offer pysgota diwedd oes** Cymru yn 2021 mewn ymateb i'r diffyg cyfleoedd ailgylchu ar gyfer diwydiant pysgota'r wlad. Hyd yn hyn, mae'r cynllun, sef yr unig gynllun cenedlaethol o'i fath yn y DU o hyd, wedi casglu mwy na 12 tunnell o offer pysgota a allai fod wedi cael ei waredu ar y môr fel arall, ac effeithio ar fioamrywiaeth y môr.

Astudiaeth achos 4

Mae mawndiroedd Cymru yn dyngedfennol ar gyfer bioamrywiaeth, rheoli llifogydd, cynhyrchu bwyd a storio carbon, ac mae hanner eu harwynebedd o dros 90,000 hectar wedi'i ddynodi'n Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA). Er gwaethaf eu pwysigrwydd, roedd 70% mewn cyflwr gwael erbyn 2018 oherwydd gweithgareddau fel draenio a gorburi. Ymatebodd Llywodraeth Cymru i hynny drwy lansio'r **Rhaglen Weithredu Genedlaethol ar Fawndiroedd** a dyrannu dros £8 miliwn o gyllid rhwng 2020 a 2025, gyda'r nod o adfer 5,000 hectar. Erbyn 2024, roedd y rhaglen wedi adfer 3,000 hectar, gyda Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) yn arwain ymdrechion ac yn defnyddio adnoddau fel Porth Data Mawndiroedd Cymru i olrhain cynnydd.

Astudiaeth achos 5

Mae **Dr Beynon's Bug Farm**, safle 100 erw sy'n canolbwyntio ar adfer natur, yn goridor bywyd gwyllt hollbwysig ar Benrhyn Dewi. Mae'n cysylltu cynefinoedd hollbwysig ac yn integreiddio ffermio â chadwraeth o dan gynllun amaeth-amgylcheddol Glastir Uwch. Gyda chymorth £211,624 gan y Gronfa Rhwydweithiau Natur, nod prosiect Cysylltu Tir Comin a'r Ganolfan Adfer Natur yw atgyfnerthu coridor cynefinoedd tameidiog y rhanbarth, gan gyfrannu at weledigaeth ehangach o droi'r fferm yn warchodfa natur. Mae'r prosiect hwn wedi cysylltu 200 hectar o gynefin bywyd gwyllt, gyda'r gwaith yn cynnwys arolygon ecolegol, adfer cynefinoedd a chreu coetiroedd cynaliadwy. Yn ogystal, mae'r safle yn ehangu ei allgymorth addysgol ac yn bwriadu ailgyflwyno glöyn byw britheg y gors.

Astudiaeth achos 6

Mae **prosiect Coedwigoedd Glaw Celtaidd Cymru**, sy'n rhedeg rhwng 2018 a 2025, yn gweithio mewn pum Ardal Cadwraeth Arbennig i geisio adfer coedwigoedd glaw tymherus tameidiog a oedd unwaith yn gorchuddio bron i hanner y wlad. Mae'r ecosystemau bioamrywiol hynafol hyn, gyda'u cyfoeth o arwyddocâd diwylliannol a'u rôl hanfodol fel dalfeydd carbon, yn cael eu bygwth gan newid hinsawdd, clefydau a rhywogaethau goresgynnol. Mae'r prosiect gwerth £6.5 miliwn, dan arweiniad Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri gyda nifer o bartneriaid, yn canolbwyntio ar ddileu rhywogaethau goresgynnol, gweithredu pori cynaliadwy ac adfer coetiroedd brodorol. Mae cyfranogiad cymunedol hefyd yn allweddol, gyda dros 2,000 o bobl yn cymryd rhan i hybu ymwybyddiaeth o bwysigrwydd y coedwigoedd glaw hyn.

Astudiaeth achos 7

Prosiect **Natur am Byth**, sy'n dwyn ynghyd naw elusen amgylcheddol a Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC), yw rhaglen dreftadaeth naturiol ac allgymorth fwyaf Cymru. Mae ganddo gyllideb o £8 miliwn, a'r nod yw achub 67 o rywogaethau â blaenoriaeth ac ailgysylltu pobl â natur. Mae'r rhaglen yn canolbwyntio ar ddangos strategaethau adfer rhywogaethau effeithiol, hybu ymwybyddiaeth o fygythiadau ac ysbrydoli gweithredu gan gymunedau amrywiol ar draws naw rhanbarth targed. Drwy gynnwys y gymuned mewn gweithgareddau fel gweithdai adnabod rhywogaethau a rheoli cynefinoedd, gwelwyd llwyddiannau nodedig megis ailgyflwyno'r tormaen crymddail i Barc Cenedlaethol Eryri a brechu rhag ffwng ysgwydd y dderwen mewn coetiroedd brodorol am y tro cyntaf yn y byd.

Astudiaeth achos 8

Aeth **Tasglu Cynllun Gweithredu Cymru ar gyfer Pryfed Peillio** ati i greu **cynllun Caru Gwenyn** i annog cymunedau a sefydliadau i ddysgu am bryfed peillio a rhoi atebion lleol ar waith i gefnogi eu goroesiad.

Daeth Cletwr, caffi a siop dan arweiniad y gymuned, yn rhan o'r fenter drwy ei glwb garddio, sy'n cael ei arwain gan wirfoddolwyr. Roedd ymuno â'r cynllun Caru Gwenyn yn caniatáu iddyn nhw grynhoi ac arddangos eu hymdrechion, gan ysbrydoli pobl leol ac ymwelwyr i weithredu. Enillodd Cletwr wobr Caru Gwenyn yn 2021, ac erbyn 2024, diolch i

help gwirfoddolwr a ddaeth yn Hyrwyddwr Caru Gwenyn, llwyddodd dwy ysgol leol i ennill yr un wobwr.